

Akademia Prawa

Adam Doliwa

Prawo rzeczowe

3. wydanie

C. H. Beck

AKADEMIA PRAWA

Prawo rzeczowe

W sprzedaży:

E. Gniewek (red.)

PODSTAWY PRAWA CYWILNEGO, wyd. 4

Studia Prawnicze

E. Gniewek

PRAWO RZECZOWE, wyd. 8

Podręczniki Prawnicze

A. Kawałko, H. Witczak

PRAWO RZECZOWE, wyd. 3

Skrypty Becka

A. K. Bieliński, M. Pannert

PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA. PRAWO RZECZOWE, wyd. 2

Wykłady Becka

K. Grzesik, M. Hałas, P. Kostański

PRAWO RZECZOWE. PYTANIA. KAZUSY. TABLICE, wyd. 3

Repetytoria C.H. Beck

www.ksiegarnia.beck.pl

Akademia Prawa

dr Adam Doliwa

Prawo rzeczowe

3. wydanie

Wydawnictwo C.H. BECK
Warszawa 2012

Wydawca: Aneta Flisek

© **Wydawnictwo C.H. Beck 2012**

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: DTP Service
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-4161-3

ISBN e-book 978-83-255-4162-0

Spis treści

Wstęp	XIII
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XIX
Rozdział 1. Wprowadzenie do prawa rzeczowego	1
§ 1. Pojęcie prawa rzeczowego	1
I. Definicja	1
II. Źródła prawa rzeczowego	2
§ 2. Prawa podmiotowe rzeczowe	3
I. Dwie podstawowe cechy podmiotowych praw rzeczowych	3
II. Bezwzględny i bezpośredni charakter praw rzeczowych. Prawa rzeczowe a prawa względne	4
III. Przedmiot praw rzeczowych	6
1. Uwagi wstępne	6
2. Rzecz jako przedmiot praw rzeczowych	6
3. Nieruchomości i rzeczy ruchome	7
4. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku	9
5. Części składowe rzeczy. Zasada <i>superficies solo cedit</i>	9
6. Przynależności rzeczy	12
7. Pożytki rzeczy	13
IV. Typy i rodzaje praw rzeczowych	15
V. Zasada <i>numerus clausus</i> praw rzeczowych	16
VI. Zasada jawności praw rzeczowych	17
VII. Posiadanie	17
Rozdział 2. Własność i stosunki własnościowe	19
§ 3. Ogólna charakterystyka własności	19
I. Uwagi wstępne	19
II. Własność jako kategoria prawna, ekonomiczna i socjologiczna	20
III. Własność w ujęciu konstytucyjnym i cywilnoprawnym	21
IV. Przekształcenia własnościowe w Polsce (wzmianka)	23
V. Funkcje prawa własności	24

§ 4. Różnicowanie się własności	24
I. Uwagi wstępne	25
II. Własność prywatna i własność publiczna	25
III. Własność państwowa i własność komunalna	26
1. Uwagi ogólne	26
2. Zasada podzielności własności państwowej	27
3. Własność państwowa i własność komunalna a własność publiczna	28
IV. Funkcjonalne zróżnicowanie własności	32
1. Uwagi ogólne	32
2. Własność rolnicza	32
3. Własność intelektualna	33
4. Własność przemysłowa	33
Rozdział 3. Treść i wykonywanie prawa własności	35
§ 5. Podmiotowe prawo własności	35
I. Treść prawa własności	35
II. Zakres prawa własności	36
III. Podmiotowe prawo własności a stosunek prawny własności	37
§ 6. Wykonywanie prawa własności	38
I. Uwagi ogólne	38
II. Przedmiot prawa własności	39
III. Prawo korzystania z rzeczy	40
IV. Prawo rozporządzania rzeczą	40
§ 7. Wykonywanie własności nieruchomości	41
I. Uwagi wstępne	41
II. Własność poszczególnych rodzajów nieruchomości	41
III. Sąsiedztwo nieruchomości	42
1. Prawo sąsiedzkie	42
2. Zakłócanie korzystania z nieruchomości (immisje)	43
3. Brak dostępu do drogi publicznej	43
4. Roboty ziemne na sąsiedniej nieruchomości	45
5. Korzystanie z przygranicznych pasów gruntu	45
6. Przekroczenie granicy przy wznoszeniu budowli	46
7. Granice gruntów	47
Rozdział 4. Nabycie i utrata prawa własności	49
§ 8. Uwagi ogólne	49
I. Zdarzenia prawne prowadzące do nabycia własności	49
II. Utrata własności	50
III. Pierwotne i pochodne nabycie własności	50
§ 9. Przeniesienie własności. Zasady ogólne	52
I. Uwagi wstępne	52
II. Zasada podwójnego skutku umowy zobowiązującej do przeniesienia własności	53
III. Zasada konsensualności	54
IV. Zasada przyczynowości	54
V. Przeniesienie własności pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu	55
VI. Forma umowy przeniesienia własności	56
§ 10. Nabycie własności na zlecenie	57
§ 11. Nabycie własności rzeczy ruchomej od nieuprawnionego	58
§ 12. Ograniczenia obrotu nieruchomościami	60
I. Ograniczenia w obrocie nieruchomościami rolnymi	60

II. Ograniczenia w obrocie nieruchomościami Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego	63
III. Nabywanie nieruchomości przez cudzoziemców	64
§ 13. Zasiedzenie	65
I. Uwagi wstępne	66
1. Pojęcie i funkcja zasiedzenia	66
2. Zasiedzenie a przemilczenie	67
3. Przedmiotowy i podmiotowy zakres zasiedzenia	68
4. Skutek zasiedzenia	69
II. Przesłanki zasiedzenia	70
1. Uwagi ogólne	70
2. Posiadanie samoistne	70
3. Upływ czasu	71
4. Dobra wiara posiadacza	72
§ 14. Inne sposoby nabycia i utraty własności	73
I. Zrzeczenie się własności nieruchomości	73
II. Nabycie własności rzeczy niczyjej	74
III. Znalezienie rzeczy	75
IV. Nabycie własności pożytków naturalnych	76
V. Przetworzenie, połączenie i pomieszanie rzeczy ruchomych	76
Rozdział 5. Współwłasność	79
§ 15. Uwagi ogólne	79
I. Pojęcie i podstawowe cechy współwłasności	79
II. Współwłasność rzeczy a wspólność praw majątkowych	81
III. Rodzaje współwłasności	81
IV. Źródła współwłasności	83
§ 16. Udział we współwłasności	83
I. Pojęcie i znaczenie prawne udziału we współwłasności	83
II. Wysokość udziałów	85
§ 17. Treść i wykonywanie współwłasności	86
I. Uwagi ogólne	86
II. Zarząd rzeczą wspólną	87
1. Uwagi wstępne. Pojęcie zarządu rzeczą wspólną	87
2. Zarząd ustawowy	88
3. Zarząd umowny	89
4. Zarząd sądowy	90
III. Współposiadanie i korzystanie z rzeczy wspólnej	91
1. Uwagi wstępne	91
2. Ustawowa, umowna i sądowa regulacja współposiadania i korzystania z rzeczy wspólnej	91
IV. Pożytki i przychody, wydatki i ciężary	93
§ 18. Ochrona współwłasności. Czynności zachowawcze	93
§ 19. Zniesienie współwłasności	95
I. Uwagi ogólne	95
II. Żądanie zniesienia współwłasności	96
III. Tryby zniesienia współwłasności	96
1. Uwagi ogólne	96
2. Umowny tryb zniesienia współwłasności	97
3. Sądowy tryb zniesienia współwłasności	97
IV. Sposoby zniesienia współwłasności	98
1. Uwagi ogólne	98

2. Podział fizyczny rzeczy wspólnej	98
3. Przyznanie rzeczy na własność jednemu ze współwłaścicieli	99
4. Sprzedaż rzeczy wspólnej	100
V. Zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego	100
Rozdział 6. Własność lokali	103
§ 20. Uwagi wstępne	103
I. Prawo odrębnej własności lokalu w spółdzielni mieszkaniowej	104
§ 21. Konstrukcja prawna odrębnej własności lokali	105
I. Uwagi wstępne	106
II. Przedmiot własności (nieruchomość lokalowa)	106
III. Ustanowienie odrębnej własności lokalu	107
1. Uwagi wstępne	107
2. Umowa	108
3. Jednostronna czynność prawna	109
4. Orzeczenie sądu	109
5. Problem zasiedzenia	110
IV. Nieruchomość wspólna	110
1. Pojęcie	110
2. Współwłasność nieruchomości wspólnej	111
§ 22. Prawa i obowiązki właścicieli lokali	112
§ 23. Zarządzanie nieruchomością wspólną	113
I. Uwagi wstępne	114
II. Wspólnota mieszkaniowa	114
III. Szczegółowe zasady zarządu nieruchomością wspólną	115
Rozdział 7. Ochrona własności	117
§ 24. Uwagi ogólne	117
§ 25. Roszczenie windykacyjne i negatoryjne	119
I. Uwagi ogólne	120
II. Roszczenie windykacyjne	121
III. Roszczenie negatoryjne	122
§ 26. Roszczenia uzupełniające	123
§ 27. Roszczenia o zwrot nakładów	125
§ 28. Budowa na cudzym gruncie	127
I. Uwagi ogólne	127
II. Roszczenie posiadacza gruntu	128
1. Uwagi wstępne	128
2. Przesłanki roszczenia o wykup	128
III. Roszczenie właściciela	129
IV. Realizacja roszczeń z art. 231 KC	130
Rozdział 8. Użytkowanie wieczyste	131
§ 29. Uwagi ogólne	131
I. Pojęcie i funkcje użytkowania wieczystego	131
II. Charakter prawny użytkowania wieczystego	132
§ 30. Treść i konstrukcja prawna użytkowania wieczystego	133
I. Przedmiot użytkowania wieczystego	133
II. Terminowość użytkowania wieczystego	134
III. Prawa i obowiązki użytkownika wieczystego	134
IV. Odrębna własność budynków	135
§ 31. Nabycie użytkowania wieczystego	136

I. Ustanowienie i przeniesienie użytkowania wieczystego	136
II. Nabycie użytkowania wieczystego przez zasiedzenie	137
§ 32. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego	137
§ 33. Przekształcenie użytkowania wieczystego w prawo własności	139
Rozdział 9. Prawa rzeczowe ograniczone	141
§ 34. Uwagi wstępne	141
I. Cechy szczególne ograniczonych praw rzeczowych	141
II. Katalog ograniczonych praw rzeczowych	142
1. Uwagi ogólne	142
2. Ciężary realne	143
3. Dług gruntowy	143
III. Klasyfikacje ograniczonych praw rzeczowych	144
§ 35. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych	145
I. Uwagi wstępne	145
II. Umowne ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego	145
III. Inne sposoby powstawania ograniczonych praw rzeczowych	146
1. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy samego prawa ...	146
2. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy orzeczenia sądu ...	146
3. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy decyzji administracyjnej	147
§ 36. Zmiana treści i przeniesienie ograniczonego prawa rzeczowego	147
I. Zmiana treści praw rzeczowych ograniczonych	147
II. Przeniesienie ograniczonego prawa rzeczowego	148
§ 37. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	149
I. Pojęcie i znaczenie pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych	149
II. Kryteria decydujące o pierwszeństwie ograniczonych praw rzeczowych	149
III. Zmiana pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych	151
§ 38. Ochrona ograniczonych praw rzeczowych	151
§ 39. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych	152
I. Wygaśnięcie na mocy czynności prawnej	152
II. Konfuzja	153
III. Inne przyczyny wygaśnięcia	153
Rozdział 10. Użytkowanie	155
§ 40. Ogólna charakterystyka użytkowania	155
I. Pojęcie i treść użytkowania	155
II. Społeczno-gospodarcze funkcje użytkowania	158
§ 41. Powstanie, wykonywanie i wygaśnięcie użytkowania	159
§ 42. Rodzaje użytkowania	160
I. Użytkowanie przez osoby fizyczne	160
II. <i>Timesharing</i>	161
III. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	162
IV. Inne wypadki użytkowania	164
Rozdział 11. Służebności	165
§ 43. Ogólna charakterystyka służebności	165
I. Uwagi ogólne	165
II. Społeczno-gospodarcze funkcje służebności	166
§ 44. Służebności gruntowe	167

I. Pojęcie i treść służebności gruntowych	167
II. Powstanie służebności gruntowej.	168
1. Ustanowienie służebności w drodze umowy	168
2. Ustanowienie służebności na podstawie orzeczenia sądu	169
3. Zasiedzenie służebności gruntowej	170
4. Powstanie służebności na podstawie decyzji administracyjnej	171
III. Wykonywanie i wygaśnięcie służebności gruntowych	171
1. Uwagi ogólne	171
2. Utrzymywanie urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności ..	172
3. Podział nieruchomości	173
4. Zmiana treści lub sposobu wykonywania służebności	173
5. Wygaśnięcie służebności	174
§ 45. Służebności osobiste	175
I. Służebności osobiste a służebności gruntowe. Ogólna konfrontacja	175
1. Pojęcie i treść służebności osobistej	175
2. Zakres, powstanie, wykonywanie i wygaśnięcie służebności osobistej	175
II. Służebność mieszkania	176
§ 46. Służebność przesyłu	177
Rozdział 12. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	179
§ 47. Uwagi wstępne	179
I. Spółdzielnie mieszkaniowe	179
II. Spółdzielcze prawa do lokali	181
III. Spółdzielcze prawa do lokali a członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej	182
§ 48. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu według SpMieszkU	183
I. Charakter prawny i treść spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu	184
II. Przekształcenie spółdzielczego prawa własnościowego w odrębną własność lokalu	186
Rozdział 13. Zastaw	189
§ 49. Uwagi wstępne	189
I. Zabezpieczenie wierzytelności. Uwagi ogólne	189
II. Pojęcie i rodzaje praw zastawczych	191
§ 50. Zastaw zwykły	192
I. Pojęcie i funkcja zastawu	192
1. Uwagi wstępne. Zastaw jako prawo akcesoryjne	192
2. Treść prawa zastawu	193
3. Wierzytelność zabezpieczona zastawem	194
4. Prawa i obowiązki zastawnika i zastawcy	195
II. Przedmiot zastawu	195
III. Powstanie zastawu	196
1. Ustanowienie zastawu	196
2. Powstanie zastawu z mocy prawa	197
IV. Tryb zaspokojenia wierzyciela z przedmiotu zastawu	198
V. Wygaśnięcie zastawu	199
§ 51. Zastaw na prawach	200
§ 52. Zastaw rejestrowy	201
I. Szczególne cechy zastawu rejestrowego	201
1. Uwagi wstępne. Pojęcie i funkcje zastawu rejestrowego	201

2. Ustanowienie zastawu rejestrowego	202
3. Przedmiot zastawu rejestrowego	202
4. Wierzytelność zabezpieczona zastawem rejestrowym	203
5. Tryb zaspokojenia wierzyciela z przedmiotu zastawu rejestrowego ...	203
6. Wygaśnięcie zastawu rejestrowego	204
II. Rejestr zastawów	205
§ 53. Zastaw skarbowy	206
Rozdział 14. Hipoteka	207
§ 54. Uwagi ogólne	207
I. Pojęcie i funkcja społeczno-gospodarcza hipoteki	207
II. Hipoteka jako prawo rzeczowe ograniczone	208
1. Uwagi wstępne	208
2. Ochrona hipoteki	209
III. Pierwszeństwo hipoteki	210
§ 55. Wierzytelność zabezpieczona hipoteką	211
I. Uwagi ogólne	211
II. Akcesoryjność hipoteki	211
§ 56. Przedmiot hipoteki	212
I. Uwagi wstępne	212
II. Nieruchomości	213
III. Użytkowanie wieczyste	214
IV. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	214
V. Wierzytelność hipoteczna jako przedmiot hipoteki	215
§ 57. Powstanie i rodzaje hipoteki	216
I. Powstanie hipoteki (uwagi ogólne)	216
II. Hipoteka umowna	216
III. Hipoteka przymusowa	217
IV. Hipoteka łączna	219
§ 58. Tryb zaspokojenia wierzyciela hipotecznego	220
§ 59. Wygaśnięcie hipoteki	221
Rozdział 15. Posiadanie	225
§ 60. Pojęcie i rodzaje posiadania	225
I. Pojęcie oraz istota posiadania	225
1. Definicja	225
2. Elementy pojęcia posiadania	226
3. Istota i znaczenie prawne posiadania	227
II. Współposiadanie	228
III. Rodzaje posiadania	228
1. Uwagi wstępne	228
2. Posiadanie samoistne i posiadanie zależne	229
3. Posiadanie prawne i bezprawne, niewadliwe i wadliwe	230
4. Posiadanie w dobrej wierze i w złej wierze	230
5. Posiadanie służebności	231
IV. Inne niż posiadanie rodzaje faktycznego władztwa nad rzeczą	232
§ 61. Nabycie posiadania	233
I. Uwagi wstępne	233
II. Nabycie pierwotne	233
III. Przeniesienie posiadania	234
IV. Dziedziczenie posiadania	235

§ 62. Domniemania związane z posiadaniem	236
I. Uwagi wstępne	236
II. Poszczególne domniemania	236
§ 63. Ochrona posiadania	237
I. Uwagi wstępne	237
II. Ochrona własna	239
1. Obrona konieczna	239
2. Dozwolona samopomoc	239
III. Ochrona sądowa	240
1. Uwagi ogólne	240
2. Roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego i o zaniechanie naruszeń	240
3. Roszczenia posesoryjne między współposiadaczami	242
4. Roszczenie o wstrzymanie budowy	243
5. Przywrócenie posiadania	243
IV. Ochrona władania lokalem	243
Rozdział 16. Księgi wieczyste. Ewidencja gruntów i budynków	245
§ 64. Uwagi ogólne	245
§ 65. Księgi wieczyste	246
I. Ogólna charakterystyka ksiąg wieczystych	247
1. Pojęcie i funkcje ksiąg wieczystych	247
2. Realny system ksiąg wieczystych	248
3. Prawa ujawniane w księgach wieczystych	249
II. Ustrój ksiąg wieczystych	250
1. Zakładanie ksiąg wieczystych	250
2. Struktura księgi wieczystej	250
3. Postępowanie wieczystoksięgowe	251
4. Elektroniczna księga wieczysta	253
III. Wpisy do ksiąg wieczystych	253
1. Pojęcie i rodzaje wpisów	253
2. Zasada wpisu	254
3. Jawność ksiąg wieczystych	256
IV. Domniemania związane z wpisem do księgi wieczystej	256
V. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych	258
1. Pojęcie i istota rękojmi	258
2. Przesłanki osłaniającego działania rękojmi	259
3. Wyłączenie osłaniającego działania rękojmi	260
VI. Pierwszeństwo praw rzeczowych ograniczonych wpisanych do księgi wieczystej	261
§ 66. Samodzielny zbiór dokumentów	262
§ 67. Ewidencja gruntów i budynków	263
Indeks rzeczowy	265

Wstęp

Trzecie wydanie podręcznika „Prawo rzeczowe” przygotowane zostało, wzorem wydania pierwszego, przede wszystkim z myślą o studentach prawa oraz kierunków pokrewnych, w szczególności administracji.

Zawarta w niniejszym tomie charakterystyka takich instytucji, jak własność, użytkowanie wieczyste, prawa rzeczowe ograniczone, w tym zwłaszcza hipoteka po zmianach wprowadzonych w 2011 r. na mocy ustawy z 26.6.2009 r. (Dz.U. Nr 131, poz. 1075) oraz posiadanie i księgi wieczyste opracowana została przy uwzględnieniu zmian prawa rzeczowego, nowego orzecznictwa i dorobku doktryny.

W książce utrzymany został rozbudowany układ redakcyjny z podziałem poszczególnych merytorycznych części wykładu na paragrafy, punkty i podpunkty.

Białystok, maj 2012 r.

Adam Doliwa

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- GospNierU ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 ze zm.)
- GospNierRolSPU ustawa z 19.10.1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1700 ze zm.)
- KC Kodeks cywilny
- KM Kodeks morski
- Konstytucja RP Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.)
- KPC Kodeks postępowania cywilnego
- KRO Kodeks rodzinny i opiekuńczy
- KSH Kodeks spółek handlowych
- KWU ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.)
- NierCudzU ustawa z 24.3.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jedn. Dz.U. z 2004 r. Nr 167, poz. 1758 ze zm.)
- OrdPodU ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.)
- PrBank ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.)
- PrGeod ustawa z 17.5.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 240, poz. 2027 ze zm.)
- PrNot ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.)
- PrSpółdz ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.)

PWK	ustawa z 23.4.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.)
SpMieszkU	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.)
UstRoIU	ustawa z 11.4.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. Nr 64, poz. 592 ze zm.)
WłLokU	ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.)
ZastRejU	ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. Nr 67, poz. 569 ze zm.)

2. Organy orzekające

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny

3. Czasopisma

Dz.U.	Dziennik Ustaw
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
NPN	Nowy Przegląd Notarialny
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Zbiór Orzeczeń Sądu Najwyższego. Orzeczenia Izby Cywilnej (w latach 1933–1952), Orzecznictwo Sądu Najwyższego (w latach 1953–1961: Izby Cywilnej i Izby Karnej, w roku 1962: Izby Cywilnej, w latach: 1963–1981: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w latach: 1982–1989: Izby Cywilnej i Administracyjnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w latach: 1990–1994: Izby Cywilnej oraz Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, od 1995 r.: Izby Cywilnej)
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich (w latach 1957–1989: Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych)
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Sp.	Prawo Spółek
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
PPW	Prawo Papierów Wartościowych
Rej.	Rejent
R.Pr.	Radca Prawny
SI	Studia Iuridica

SC	Studia Cywilistyczne
SP	Studia Prawnicze
ST	Samorząd Terytorialny
Wok.	Wokanda

4. Inne

art.	artykuł
cz.	część
lit.	litera
m.in.	między innymi
nast.	następna (-e, -y)
Nb.	numer brzegowy
np.	na przykład
Nr	numer
orz.	orzeczenie
pkt	punkt
por.	porównaj
post.	postanowienie
poz.	pozycja
r.	rok
red.	redakcja
s.	strona
t.	tom
tekst jedn.	tekst jednolity
uchw.	uchwała
wyr.	wyrok
zarz.	zarządzenie
zd.	zdanie

Wykaz literatury

1. Podręczniki

- E. Gniewek*, Prawo rzeczowe, Warszawa 2003
S. Grzybowski, Prawo cywilne. Zarys prawa rzeczowego, Warszawa 1976
J. Ignatowicz (zaktualizował i uzupełnił *K. Stefaniuk*), Prawo rzeczowe, Warszawa 2003
Z. K. Nowakowski, Prawo rzeczowe. Zarys wykładu, Warszawa 1980
J. Wasilkowski, Zarys prawa rzeczowego, Warszawa 1963
B. Ziemianin, Prawo rzeczowe, Kraków 2003

2. Systemy i komentarze

- T. Dybowski* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 3, Prawo rzeczowe, Warszawa 2003
E. Gniewek, Kodeks cywilny. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe. Komentarz, Kraków 2001
J. Ignatowicz (red.), System prawa cywilnego, t. 2, Prawo własności i inne prawa rzeczowe Ossolineum 1977
K. Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. 1, Warszawa 2002
St. Rudnicki, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, Warszawa 1996

3. Inne

- E. Gniewek*, Obrót nieruchomościami skarbowymi i samorządowymi, Kraków 1999
St. Rudnicki (red.), Prawo obrotu nieruchomościami, Warszawa 2001
St. Rudnicki, Własność nieruchomości, Warszawa 2012
P. Suski, Kodeks cywilny w orzecznictwie i piśmiennictwie. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe, Warszawa 1996